

Den oavlåtliga

Fritänkaren

Nr. 147 Juni 2006

Fjortonde årgångens nummer 6.

Innehåll :

Hård Valborg	2
Granskning av Uppdrag Granskning	3
Två miljödikter	3
Aktuella filmer	4
Några viktiga musikfilmer	7
Ahasverus (del 58) och musiken	8
Ett musikerbrev, apropå...	10
Shakespearedebatten, del 79: <i>Bacons betänkliga äktenskap</i>	11
Succéresan, del 2 : <i>Furstligt bröllop</i>	12
Dröjsmålsresan, del 11 : <i>Flykten från Athen</i>	13
Jubileumsresan, del 6: <i>Fullt upp i Almora</i>	14
Lycklig resa med komplikationer, del 8: <i>Fast i Keylong</i>	16
Regnflykten, del 18 : <i>Mörk dramatik i Leh</i>	17
Länstolsresan, del 24 : <i>Farväl till Himalaya</i>	19
Kalender, juni 2006	20

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 20.5.2006

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 168

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyristorg.com/aurelio>

www.fritenkaren.se

e-post-adress : lanciai@hem.utfors.se

WSN 1652-0122

Hård Valborg

I Tibet smälter glaciärerna bort med en hastighet av 7% av den totala glaciärmängden per år, medan samtidigt Peking årligen begravs av 300,000 ton sand från Gobiökens stormar och utbredningar. Risken med Himalayaglaciärernas bortsmältande är att Asiens floder som resultat kan torka ut, av vilka alla de största rinner upp i Tibet. Vad blir det om Ganges eller Brahmaputra, Yangtse Kiang och Huang Ho eller Mekong torkar ut? Vad har nu detta att göra med Valborg? Jo, i år var vädret sällsynt bitskt, och vi har ingenting annat att skylla på än den globala klimatförändringen som resultat av en global uppvärmning som på vissa håll är en Celsiusgrad i decenniet.

Den långa stränga vintern med Göteborg 65 dagar i isens grepp i fullständig djupfrysning satte sina spår och verkade aldrig gå över, och lagom till Valborg slog vintern till en sista gång med hållande Valborgsregn hela Mariana och ständigt sjunkande temperaturer från 8 grader neråt. Hur det gick med Cortegen detta år är det ingen som vet, ty vid dess parad höllde regnet som kraftigast och våtast, och till denna dag har ingen person kommit till känna som kunnat berätta något om det kalla våta tåget, som det är meningen att skall vara roligt.

Valborgsgästerna fann sig totalt inregnade och kunde inte ens sticka ut näsan genom dörren utan att få den i blöt genast. Så det var bara att hålla sig sittandes inne och till en början på den lilla verandan, som snart liknade bröderna Marx' berömda hyttscen, där fler och fler trängs in i en hytt som blir mindre och mindre, ty vi var så gott som fulltaliga i år – det var bara Kim och Kalle med Lena samt Lisbeth som fattades.

Dock hade årets prövningar även farit hårt fram med det ständigt äldre Valborgsgänget – själv hade jag redan haft två influensor, Ulla syntes för första gången med krycka, och Sven var inte längre precis någon Paavo Nurmi. Ulla vågade till och med för första gången någonsin beröra den känsliga tillståndsfrågan i sitt välkomsttal, där hon utförligt redogjorde för alla detaljer och turer i det oupphörliga bilkrånget under året. Även andra tillståndsmankanser kom plötsligt för första gången till tals, då det framkom att både Sören och Gunnar i alla dessa år varit färgblinda, vilket slog ner som en bombsensation – det hade aldrig någon någonsin anat! Dessutom är det en extremt hög statistik, då i betänkande av vårt sällskaps antal endast en person rimligtvis borde vara färgblind. Vi var alltså rent statistiskt 50% för många färgblinda i sällskapet. Som kontrast mot alla dessa skröpligheter beredde Åke ett panorama av motsatsen genom sina gymnasiala minnen av elevputs med en provkarta på allt från oförskämda lärares älskvärdhet till älskvärda elevs oförskämdhet. Även Lennart bidrog till ungdomen genom sitt glänsande historiska återblickstal med perspektiv 40 år bakåt i tiden under sitt hems oavbrutna storhetstid alla dessa år. Även Ann-Kristin bidrog till detta ungdomliga perspektiv genom att i sitt tal till mannen visa hur mannen är mycket yngre i sina anspråk på kvinnan än vad kvinnan är i sina anspråk på mannen, då hennes aldrig kan bli fullt tillgodosedda, medan mannen i sin eviga ungdomlighet nöjer sig med vad som helst. Ickes lysande tal med sedvanlig lakonisk humor av kärnfullt slag bidrog till föryngringen, vilket även Sven gjorde genom sin hälsning från Kim, som just höll på med att nere i Frankrike framföda nya föl. Till uppmärksammandet av sällskapets aktningvärda ungdomlighet bidrog även min upplysning om att det faktiskt i år var 50 år sedan min far Aurelio första gången deltog i Valborgsfirandet på Trädgårdsföreningen, varvid gänget så smått börjat komma i gång och alltså nu hållit på oavbrutet sedan dess.

Emellertid höll också det skandalösa ovädret på oavbrutet, det var långtifrån någon vår i sikte trots vårtal och vårskålar och vårsolens glans med mera, men även sången höll på oförminskat till långt efter midnatt som vanligt, varvid som vanligt följande morgon första maj-lunchen vidtog med i år tretton deltagare i eller efter städningen, varvid sången fortsattes oförminskad som vanligt, och nu började det äntligen våras, när festen var över. Bertil var i bättre form än någonsin efter sitt restaurerade öga, som lovade bättre framtidsutsikter än förra året då han slapp se dubbelt mera, och vad man än må säga om

åldrandets besvär så håller kvaliteten i sig, och det är väl det viktigaste. Må vi aldrig förtröttnas!

Granskning av Uppdrag Granskning

Någon kommentar borde avges till de båda uppmärksammade reportagen om vad som sker inom islam i Sverige. Landet har idag 375,000 muslimer av vilka långtifrån alla är villiga att bli som vanliga svenskar. Det betänkliga är just att vissa muslimer enkom anstränger sig för att hålla sina muslimska grupper utanför samhället, medan andra muslimska ledare i Sverige blandar sig i politiken för att skaffa muslimerna makt och inflytande. Detta framstod särskilt tydligt i det andra programmet, där banden mellan den muslimska broderskapsrörelsen (som finns i hela världen) och socialdemokraternas kristna brödraskap belystes i betänkliga dagar, då detta samarbete lett till att muslimska ledare uppmanat alla landets muslimer att rösta på socialdemokraterna och att många muslimer lytt detta bud, så att socialdemokraternas röster i 2002 års val därigenom stigit från 38 till 40%, vilket försäkrat dem om segern, vilket dessa muslimska ledare inte varit sena att påtala inför Göran Persson efteråt med önskan om gentjänster.

Mest betänkligt är dock vissa muslimska falangers krav på speciallagar för muslimerna (sharia, bland annat, varigenom kvinnor förbjuds skilsmässa om inte männen vill det,) så att dessa skulle undantas från vanlig svensk lagstiftnings gällande regler. Naturligtvis är detta ett omöjligt anspråk i vilket demokratiskt land som helst.

Apropå Valborgs väderturbulenser med dess klimatfrågor belyses vissa miljöproblem genom två dikter som återfinns på den intressanta hemsidan www.poeter.se, där 6500 poeter umgås dagligen och inte bara på svenska:

Skogsskövlingen

Det är rätt. Det ger ju pengar.
Släpp masakermaskinerna lösa över skogen,
eliminera allt liv i naturen genom kalhyggen,
gör fåglarna och djuren hemlösa,
och vad gör det om de dör ut?
Huvudsaken är att du och jag får mera pengar,
ty lönsamheten är ju livets enda mening.
Därför är det rätt att sterilisera naturen,
och det är lika bra att utrota den genast,
så är det gjort – det händer ju ändå förr eller senare.
Vad gör det om haven svämmar över av mänskligt giftigt skräp,
huvudsaken är ju att asfaltgatorna ska hållas rena,
och inte märks det ju där om fiskar och valar dör –
de flyter ju inte ens upp till ytan; och det är viktigare
att människan får använda sin världsomfattande kloak
än att dess naturliga invånare skall få leva där i renhet.
Ett sådant privilegium kan bara reserveras för människan.
Därför är det så viktigt med absolut steriliserade sjukhus,
så att de resistenta bakterierna inte ska kunna förkovra sig,
vilket de ju bara gör i sjukhus där steriliseringen inte fungerar,
där någon klantat till systemet,
så att de resistenta bakterierna bara blir fler och farligare
och hela mänskligheten får pippi genom fågelinfluensa,

det största hotet mot mänskligheten då det är direkt från naturen,
det farligaste av allt, som vi aldrig slipper.
Och den som då vågar ha fräckheten att påpeka,
att det kanske är vettigare att anpassa sig efter naturen än tvärtom,
en absurd tanke som redan Stalin förkastade,
gör vi då klokast i att omedelbart sterilisera
och mura in i kliniken för gott,
så att han själv kan få lära sig den hårda vägen
hur farlig naturen är
genom sjukhusens egenhändigt framodlade resistenta bakterier.

(om vikten av trädplantering...)

Trädgråtaren

Det gör ont när träden gråter,
ondare än när tårar flödar,
ty den största smärtan kan inte gråtas ut.
Idag gråter alla världens träd,
ty de orkar inte hålla ut
och upprätthålla världens syretillförsel
åt en mänsklighet som bara slaktar dem
och reducerar dem till kalhyggen och öknar.
Hur kan de då försörja världens syrebehov?
Men människan slaktar hellre skogar
än fattar att hon behöver frisk luft.
Därför är det bästa man kan göra i världen
att plantera ett träd.
Om tillräckligt många gör det
kanske vi kan få nya skogar och överleva.

Aktuella filmer

Apropå miljöfrågor har den mycket omdiskuterade "*Darwins mardröm*" nu gått på en av stadens biografier i ett halvår, och filmen drar fortfarande nytt intresse till sig. Filmen handlar om vad som hänt och händer i Afrikas största sjö, *Lake Victoria*, världens näst största sjö och dess största tropiska, i synnerhet när det gäller artrikedom, där nilabborren inplanterats av misstag och förökat sig så till den grad, att den i egenskap av rovfisk hotar utrota alla andra fiskarter i sjön, vars ekosystem därigenom slås ut, så att hela sjön slammar igen och dör, medan de rovlystna nilabborrarna i brist på annan fisk börjar äta sina ungar och varandra, så att även utrotaren blir utrotad. Samtidigt lever Tanzania till 25% på export av denna köttfisk, det fiskas 500 ton av den om dagen, som då exporteras dyrt till Europa, som anlitar billigt ryskt flyg, som i stället för att flyga ner med tomma plan då passar på att skaffa sig extra förtjänster genom att leverera vapen till alla de lokala inbördeskrigen i närheten som i Kongo, Ruanda, Angola, med mera. De ryska piloterna vill ha roligt medan de väntar på lastningen av sina plan, så till orten Mwanza flockas även prostituerade, varvid även HIV-problemet belyses i denna omfattande, ovanliga och intressanta dokumentärfilm av österrikaren Hubert Sauper. Darwins mardröm i fråga är hur människan i stort sett sabbar hela naturen genom sina kortsiktiga ingrepp och tanklösa experiment, varvid människan genom att förstöra naturen slutar med att förstöra det för sig själv. Hur detta problem skall lösas visar inte filmen, då ju faktiskt problemet

inte är löst ens teoretiskt ännu, och den enda lösningen i sikte är om naturen själv skulle åtgärda det genom någon välbehövligt radikal reaktion. Det är vad alla insatta tror att kommer att hända.

Mycket trevligare är det då att fly från verkligheten, och varför inte göra det till fantasilandet Narnia, där vad som helst kan hända och där vem som helst kan förekomma. Filmatiseringen av C.S.Lewis barnklassiker är en praktfull historia där priset tas av den underbara ishäxan, en parafra och utveckling av H.C.Andersens "Snödrottningen", som är helt magnifikt spelad av Tilda Swinton. Man kan invända mot mycket i filmen, men sevärd och en fest för ögat är den minsann, och man behöver inte vara barn för att kunna uppskatta den till fullo.

Ännu roligare var dock den praktfulla skrönan "*Cherry Falls*" om en liten amerikansk småstad vars skola drabbas av en seriemördare som tycks vara en kvinna, som försvunnit från staden för 27 år sedan. Det är den vanliga historien om en överdrivet pervers psykopat det handlar om, som så många amerikanska filmer gör, men denna skiljer sig från mängden genom en underfundig humor och en kryddstark överdriftsrikedom som närmar sig det parodiska och samtidigt har en satirisk distans, till exempel i scenen där föräldrarna samlas av polisen i gymnastiksalen för allmän information om att seriemördaren bara är ute efter oskulder, vilket föranleder vissa föräldrar till spydigheter mot andra föräldrar, varvid allmänt slagsmål utbryter... Kort sagt, Hitchcock fulländade konsten att återge rysligheter med humor, och det här är en praktfullt led i den traditionens framgångsrika kontinuitet.

Apropå drastiska rysligheter dök namnet Romain Gary upp i en diskussion härom kvällen varigenom filmen "*Kill!*" från 1971 fick förnyad aktualitet, som ju skrevs av honom och där den kvinnliga huvudrollen spelades av hans vackra fru filmstjärnan Jean Seberg. Denna författare brukar vi ständigt återvända till i "*Fritänkaren*" då han aldrig upphör att vara av intresse och alltid får förnyad aktualitet. En annan av hans böcker som filmatiserades var "*The Roots of Heaven*" med Errol Flynn i huvudrollen och regisserad av ingen mindre än John Huston 1956, en film som Errol Flynn omnämner i sin självbiografi som en särdeles märklig film. Som bekant sköt sig Romain Gary den 2 december 1980 året efter sin hustru Jean Sebergs självmord, och denna film "*Kill!*" var kanske deras sista stora projekt tillsammans. Det är en action-historia långt före sin tid i sin expressionistiska våldsamhet med en genialisk historia, där skurken (ingen mindre än James Mason) i finalen ser sin livs värsta och ständigt återkommande mardröm bli verklighet i den avslutande "balett"-scenen. I USA hette filmen "*Kill!Kill!Kill!Kill!*" vilket kanske ytterligare understryker filmens karaktär. Romain Gary var ju en överlevare från Förintelsen och levde ett milt sagt äventyrligt liv, vars brutala avslutning kunde förklaras närmare, då det är en historia som inte får glömmas. Saken är nämligen den, att hans vackra hustru Jean Seberg hetsades till döds av FBI för att hon uttryckte sympati och förståelse för *the Black Panthers*. När Seberg blev gravid spred FBI det ryktet att barnets far var en Black Panther, och deras förföljelse och smutskastning av henne blev något helt hysteriskt. Som resultat av detta blev det missfall, och barnet visade sig vara vitt och alltså ett äkta barn till hennes man Romain Gary. Hennes självmord följdes ett år senare av Romain Garys självmord. Hela historien finns i en bok som heter "*Playing Dirty*" av Omar Garrison (ej att förväxlas med Jim Garrison, advokaten som skrev "*JFK*" om mordet på Kennedy) och avslöjar många fall av FBI:s fullständigt förryckta personförföljelser.

Romain Gary är annars mest känd för sin klassiker "*Löfte i gryningen*", den kanske mest briljanta och rörande modersskildring som förekommit i världslitteraturen, som inte blir mindre intressant genom att varje ord i den är sant.

Låt oss kröna dessa rysligheter med *"De fördömdas drottning"*, en vampyrfilm i modernaste laget, där huvudpersonen är en rockvampyr som inbjuder alla andra vampyrer till sin rockgala. Lena Olin spelar en annan vampyr av det bättre slaget, som ägnat alla sina sekler åt att skydda sin familj från att bli vampyrer, vilket hon ständigt misslyckats med. Den sista telningen, en fager jungfru, skulle dock ha lyckats undgå detta öde, om hon inte hade blivit förälskad i den store rockvampyren. Denne skiljer sig dock från andra vampyrer genom att ha mänskliga känslor och vilja ta hänsyn till sina offer, varför den rena jungfrun i det längsta undgår sitt förutbestämda öde. Det hela kulminerar i en gigantisk rockkonsert utanför Lo Angeles där alla de värsta vampyrerna har samlats för att göra slut på den enda mänskliga av dem. Rockkonserten är som den är, det är bara megaförstärkt oväsen och ingenting annat, och publiken består mest bara av vampyrer, punkare, skinnskallar och vämjeliga freaks av alla tänkbara extremaste sorter, som alla valsar med i häxsabbaten med demonstrerade satanistiska symboler. Det hela är ingenting annat än en orgie i masspsykos, och det känns förunderligt välbekant. Var har vi upplevt detta förut? Jo, just det. Det är precis samma degenererade och perversa undergångsstämning som vid Hitlers nazistiska fackelmöten för massorna på 30-talet. Ingenting har förändrats, men i stället för en vrålande galen diktator som predikar krig är det megaförstärkt rockmusik som lika vrålande sprider drog- och våldsbudskap. Det är den enda skillnaden. Filmen har samma manusunderlag som Neil Jordans underskönt vackra *"En vampyrs bekännelser"* med Brad Pitt och Tom Cruise i kanske sin bästa roll, som dock denna senare film inte når upp till nivån av trots Lena Olins insatser som självuppoffrande vampyrmoster.

Men den bästa filmen som går nu är Roberto Benignis italienska *"Tigern och snön"*, en romantisk film om Irakkriget. Det kan låta som en paradox, och det är det verkligen. Roberto Benigni, som även skrivit manuset, spelar en mycket tankspridd lärare i poesi som blir förälskad i en journalist som beskyddar en irakisk poet, som reser till Irak lagom till kriget, varpå hon följer med och råkar illa ut. Roberto följer efter och går igenom tusen obeskrivliga helveten för att rädda henne till livet. Filmen är (liksom Benigni själv) helt förryckt men underbar i sin dårskap och är lika rörande som skrattretande, där förekommer ideligen utomordentligt humoristiskt lyckade infall sida vid sida med den extremaste tragedi, precis som i hans tidigare världsberömda film *"Livet är underbart"* om andra världskriget och förintelsen i Italien, men denna film är bättre. Den är smartare och mera trovärdig och samtidigt mera poetisk, och man har svårt för att kunna tro att något hjärta inte skulle kunna smälta inför en så levande och rörande kärleks- och krigsfilm som denna.

Så har då "Da Vinci-koden" haft världspremiär och mött samma förödande kritik över allt: "Tråkig. För lååååång. Bara prat. Ingen gestaltning" osv, med högst en tvåa som högsta betyg. Den stora frågan om "Da Vinci-koden" är inte dess kvasireligiösa spörsmål utan om det är värt att betala 100 kronor för att se den. Om man har läst boken och redan kan den är det risk för att svaret blir nej. Vi avvaktar.

Beträffande dess kvasireligiösa spörsmål är hela debatten om Jesu eventuella sexliv och barnalstring fullständigt irrelevant, medan bokens verkligt brännande religiösa fråga i stället är dess modiga ifrågasättande av hela den etablerade kristendomen i dess nuvarande form med dess antika och förlegade dogmer och övertro med slagsida åt obotliga vidskepelser och fanatisk absolutism (ofelbarhetsdogmen) i släptåg. Det är detta "da Vinci-debatten" borde handla om och inte outredbara historiska spekulationer. Faktum är att kyrkan (vilken kyrka det än gäller) aldrig kan reformeras tillräckligt, och om Dan Browns bok har gjort någon nytta alls så har det varit att ruska liv i detta problem, väcka kyrkans skelett i garderoben till liv och damma av dem och därmed gjort en klar och betydelsefull insats i nödvändigheten av total yttrande- och tryckfrihet.

Några viktiga musikfilmer

Här är några intressanta musikbiografiska filmer värda att notera:

Det finns ett antal Schubertfilmer:

"Blossom Time" (England 1934) med ingen mindre än Richard Tauber i huvudrollen.

"Leise flehen meine Lieder" (Österrike-England 1935) regisserad av Anthony Asquith.

"Drei Mädel um Schubert" (Tyskland 1936; svensk titel: *"Jungfruburen"*)

"Das Dreimäderlhaus" (Österrike 1958) med den alltid intressante Karl-Heinz Böhm i huvudrollen (känd bl.a. från *"Peeping Tom"*)

"Ave Maria" (Frankrike 1936) regisserad av ingen mindre än Max Ophüls

"La Belle Meunière" (Frankrike 1948) regisserad av Marcel Pagnol med Tino Rossi i huvudrollen.

Även Chopin är ett tacksamt filmämne:

"Den stora drömmen" (*"A Song to Remember"* 1944) med Cornel Wilde, Paul Muni och Merle Oberon, historiskt fullständigt befängd men intressant film om Chopin, som dock slås av den historiskt ambitiösa *"Impromptu"* från 1990 med Hugh Grant och Judy Davis med även ypperliga gestaltningar av Franz Liszt, Delacroix och Alfred de Musset.

De huvudsakliga Beethovenfilmerna är två:

"Eroica" (1948) – en osedd film om Beethoven med Edwald Baltzer, och

"Immortal Beloved" från 1994 med Isabella Rossellini och Gary Oldman som Beethoven, som är en av alla tiders bästa musikbiografifilmer, vare sig den är sann eller inte.

Två intressanta Paganinifilmer:

"Paganini" från 1947 med ingen mindre än Stewart Granger i huvudrollen, och

"Paganini" från 1988, vilken film var Klaus Kinskis livs stora ambition att få göra.

Några amerikanska musikerfilmer av intresse:

"Night and Day" (1946), en film om Cole Porter med Cary Grant och Alexis Smith, Mary Martin i debutroll som bunny.

"Efter regn kommer solsken" (1947) en film om Jerome Kern med Robert Walker, Judy Garland, June Allyson och Van Heflin.

James Stewart gjorde en sympatisk gestaltning av Glenn Miller i *"The Glenn Miller Story"* med June Allyson som frugan i början på 50-talet.

En annan oförglömlig musikerfilm är Kirk Douglas gestaltning av trumpetlegenden Rick Martin i *"Ung man med trumpet"* från 1950. En annan lika intressant jazzmusikerfilm är Danny Kayes gestaltning av trumpetisten Red Nichols i *"Five Pennies"*, hans kanske bästa film, där även Louis Armstrong medverkar.

En märklig amerikansk film om Edvard Grieg, *"Song of Norway"*, från 1969 med Christina Schollin som Nina, har vi tyvärr aldrig fått äran att få ta i närmare skärskådande.

Ken Russell har under 60-70-talen gjort biografiska filmer om Gustav Mahler, Tjajkovskij, Frederick Delius, Edward Elgar, Bartok, Debussy, Prokofiev, Bruckner, Richard Strauss (karikatyr) och Franz Liszt (*"Lisztomania"*) m.fl.

Samtidigt som Russell gjorde sin gjordes en stor rysk film om Tjajkovskij.

Viscontis film från 1971 om Ludwig II av Bayern och Wagner (spelad av Trevor Howard) gör rättvisa åt kungen men förskönar eller förmildrar Wagner.

1972 gjordes det en påkostad flöchtig Hollywoodfilm om valskungarna Johann Strauss den yngre och den äldre, där den äldre spelades av Nigel Patrick (bra) och den yngre av Horst Bucholtz (!), känd bl.a. från "Sju vågade livet" med Yul Brynner, Hollywoodpastischen på "De sju samurajerna". Jag kommer inte ihåg vad Straussfilmen hette, men jag minns att den knappast hade någon story alls.

Åtminstone två Mozart-filmer: Milos Formans "*Amadeus*" från 1985 med Tom Hulce och Murray Abraham är en klassiker om dock fullständigt befängd, liksom den tyska "*Vergisst Mozart*" som en intressant anti-Mozartfilm om dock lika vilsekommen.

En av de bästa musikfilmerna någonsin gjordes emellertid 1985 till det stora Händeljubiléet, där manuset var författat av ingen mindre än John Osborne och där Händel spelades av Trevor Howard i en av sina sista roller. Det var en färgsprakande spirituellt film med underbara infall alltigenom i bästa Ken Russell-stil men utan dennes svaghet för sexism och perversiteter.

"*Farinelli*" från 1990, en annan väsentlig film om Händel och Farinelli, är ett mycket övertygande försök att återge en omänsklig musikalisk verklighet från barocktidevarvet.

Till slut borde också två intressanta pianistfilmer nämnas. "Den sjunde slöjan" gjordes på historien om den engelska pianisten Eileen Joyces liv, en framgångshistoria genom en lång korsväg, där psykiatern var suveränt spelad av Herbert Lom. Eileen spelades av David Leans senare fru Ann Todd, alltid vacker, medan huvudrollen var James Mason i en av sina bästa roller som musikinvald. Jag tror den gjordes 1945 och är kanske alltså en av de bästa psykologiska musikfilmer som gjorts.

Så bör även nämnas "Brev från en okänd kvinna" av ingen mindre än Max Ophüls 1949 tror jag, hans kanske bästa film, där Joan Fontaine gör en underbar insats som den prövade hjältinnan och älskarinnan av Louis Jourdan som pianist på dekas. Historien var av Stefan Zweig och var helt uppdiktad men är mycket intressant som studie i ett inte alldeles ovanligt musikeröde.

Slutligen har vi "*Tous les matins du monde*", "Alla tiders morgnar", en bedårande fransk musikfilm om Viola da Gamba-mästaren Sainte-Colombe och hans lärjunge Marain Marais (sent 1600-tal), en av de bästa musikfilmer som gjorts, som "*Fritänkaren*" utnämnde till sin första "årets bästa film" 1992.

Ahasverus minnen – del 59.

Vad har musikens roll varit i mitt alltför långa liv? Den har varit alltför stor. Den har varit så stor, att jag faktiskt kan påstå, att den ensamt gjort livet uthärdligt för mig.

Vad är då musik? Musikens kärna är vad jag inte kan kalla annat än sfärernas harmoni. Musiken är intimt förknippad med universum och astrologi men inte med astronomi. Astronomin är livlös och död såsom all empirisk vetenskap medan astrologin är levande. På samma sätt är musiken levande.

Men det finns även musik som är livlös och död, och sådan musik har alltid funnits. När man då skall beskriva musiken är det ytterst väsentligt att man först gör klart vad det är som skiljer musik från musik.

Redan i antiken förekom det musik som enbart var buller. På teatrarna dränktes de eventuella melodier som klingade falskt och förvanskat av vilda tamburiner och slagverk för att rytmen skulle understrykas och göras så suggestiv som möjligt. Detta gissel i form av rytmdominerad publikfriande underhållnings- och effektmusik har vi aldrig sluppit. Den döda, tomma, ytliga och förgängliga musiken har aldrig så dominerat i världen som

den gör idag. Jag tänker inte bara på rockmusiken, som ingalunda är den förgängliga musikens värsta representant idag, utan mest tänker jag på den mest livlösa musik som någonsin har funnits: den elektroniska, atonala och datamaskinsproducerade musiken, som tillsammans med all skval-, radio-, grammofon- och anstaltsmusik jag skulle vilja sammanfatta under begreppet burkmusik: musik på burk, som man kan sätta på och stänga av efter behag och även höja och sänka volymen på utan att den störs. Detta är död musik, musik utan känsla.

Vad är då levande musik? Levande musik är den musik som framförs naturligt och direkt utan tekniska hjälpmedel som förstärkare och dylikt och som i framföringsögonblicket skapas på nytt. Det sista vill jag betona. Levande musik som framförs av rutin och slentrian är inte levande. Det gudomliga skapandet måste finnas där i framföringsögonblicket. Endast då är musiken levande.

Naturligtvis finns det goda grammofoninspelningar, men endast den är acceptabel som vid inspelningen framfördes med den gudomliga skapelsens glöd. Om det gudomliga fattas så är inspelningen död, och det spelar ingen roll hur tekniskt fulländad den är.

Den störste av alla tonsättare var Ludwig van Beethoven. Han ensam av alla vågade hävda att musiken stod högre än både religionen och filosofin. Den når inte alltid högre än filosofi och religion, men den kan nå högre under sådana ledning som Beethoven.

Religion och filosofi har nämligen en förmåga att förlora sig i hårklyverier och logiska vetenskapliga formler varvid det andliga fuskas bort. Men den levande musiken kan aldrig förlora den andliga kvaliteten.

Därför är det som alla de största tonsättarna aldrig var några musikteoretiker. De ville aldrig ta risken att besudla musiken med ord som kunde göra musikens innersta andliga väsen orättvisa.

Ingen konstart är känsligare än den levande musiken. Musiken kräver en nervanspanning som varken litteraturen, måleriet, skulpturen, dansen eller arkitekturen gör. Närmast musiken kommer teatern och filmen, då dessa också är konstformer vari konsten består i framförandets skapande ögonblick.

Man skriver ner musik för att den ständigt skall kunna framföras och skapas på nytt, av samma anledning som man skriver ner teaterpjäser. Filmen är mera speciell, då dess art består i materialiserad visuell fantasi kombinerad med teater och vanligen även musik. En film utan musik är sin viktigaste dimension fattigare, medan alla de bästa filmerna vanligen utmärks genom enastående musik. Faktiskt så anser jag att filmen är en av de få kanaler vari den levande musiken under 1900-talet har lyckats överleva. Vad vore filmer som "Orfeu Negro", "La Strada", "Limelight", "Vertigo", "Les Parapluies de Cherbourg", "The Big Sleep", "Snövit och de sju dvärgarna", "High Noon", "The Red Shoes", "Bron över floden Kwai", "The Third Man", och Laurence Oliviers "Hamlet" utan sin bakgrundsmusik? Ingenting intensifierar en film som musiken, och en film med dålig burkmusik kan aldrig bli bra. Genom filmen har musiken i vår tid fått en ny kontinent att ta i besittning som baletten under 1800-talet, operan under 16- och 1700-talen och före det kyrkan.

Om man bortser från vårt sekels bästa filmmusik, med namn som Henry Mancini, Max Steiner, Dimitri Tiomkin, Nino Rota, Bernard Herrmann med flera, samt vårt sekels bästa musicals, med namn som Richard Rodgers, George Gershwin, Franz Lehár, Cole Porter, Irving Berlin, Jerome Kern med flera, så har detta sekel musikaliskt varit ett klart fiasko jämfört med det förra. Efter Puccinis bortgång 1925, som också var det år som Sibelius slutade komponera, har ingen kompositör fortsatt den stora traditionen med vacker universell musik. Varken Stravinskij, Hindemith, Bartók, Schönberg eller dennes lärjungar kunde senare komponera stor musik, vacker musik, levande musik. Närmast den stora traditionen kom då efter 1925 George Gershwin, som dog i förtid. Hindemith hade sunda idéer, och Richard Strauss hörde minsann till den stora traditionen men förstördes av nazismen, hans "*Metamorphosen*" hör till hela musikhistoriens mest underbara verk hur tragiskt det än är från andra världskrigets sista år komponerat mitt

bland det rykande havet av Tysklands ruiner av utbombade operor och teatrar, men han var den siste, ty Sibelius och Puccini upphörde 1925, den följande generationen hade gått åt i första världskriget, och andra världskriget tog kål på resten. Därefter har ingen kunnat ta upp lyran efter Brahms, Beethoven, Bach, Monteverdi och Palestrina.

Somliga menar att den stora traditionen började med Palestrina, men jag skulle sätta början tidigare med Josquin de Près. Utom Palestrina och Orlando di Lasso var även utan tvekan Nicoló Vicentino en bärare av den mest andliga av kulturtraditioner medan jag aldrig kunde med den torre Zarlino. Utom Monteverdi och Schütz vill jag även hänföra Lotti till 1600-talsmästarna. Av de fruktansvärt produktiva herrarna Scarlatti föredrog jag alltid den vida mer spirituelle Domenico. Till Bach, Händel och Gluck ville jag även foga namnet Purcell som kanske den högst gudabenådade av alla kompositörer jag känt före Mozart, medan jag aldrig kunde falla för Vivaldis enkelhet och Telemanns simpla banalitet. Svensken Johan Agrell däremot var mycket begåvad. Haydn, Mozart, Beethoven och Schubert är obestridliga såsom den klassiska musikens absoluta höjdpunkt. Beethoven nådde högst, men Schubert var renast.

Med romantiken kom de första charlatanerna in i musiken, av vilka den värsta var Berlioz, en fullkomligt smaklös och okritisk, inbilsk och egenkär, omusikalisk narr. Jag älskade Mendelssohn, Schumann och Chopin medan jag aldrig kunde ta Liszt på allvar. Han var en underbar människa och sann humanist men en klåpare i det andliga och musikaliska. Den som definitivt slog över var Wagner, musikhistoriens största vettvilling. Han hade kunnat bli en bra musiker, hans "holländare", "Tannhäuser", "Tristan" och "Mästersångarna" samt "Valkyrian" är uthärdliga, men han föredrog att missbruka alla sina heliga gåvor i självöverskattningens tjänst.

Sedan är det bara Brahms, Verdi, Tjajkovskij och Musorgskij kvar av de största utom Puccini och Sibelius, och så är den stora traditionen slut. Ty Mahler blev aldrig någon melodiker, och Bruckner lät sig bergtagas av Wagners fåfånga. César Franck var för egenartad, Bizet hade nått underbara höjder om han bara hade fått leva, Max Reger förlorade sig i kontrapunktiken, Grieg ville aldrig gå in i den stora tonkatedralen, Fauré och Debussy var för veka och formlösa, de Falla hade då åtminstone temperament, Rossini övergav musiken för matlagning, Borodin var kemist, Dvorak saknade djup medan Smetana tyvärr förhindrades av sina hemska sjukdomar. Offenbach var en flirt ehuru en glad sådan, Rachmaninov, Prokofiev och Sjostakovitj var för okritiska, Weber saknade ryggrad, och Pergolesi dog för ung, liksom Bellini och Donizetti och alltför många andra.

Josquin de Près, Palestrina, Orlando di Lasso, Vicentino, Monteverdi, Lotti, Schütz, Bach, Purcell, Händel, Gluck, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Chopin, Schumann, Brahms, Verdi, Wagner, Tjajkovskij, Musorgskij, Puccini, Sibelius och Richard Strauss, – det är den stora musiktraditionen. När skall den äntligen regenereras?

(forts. i nästa nummer.)

Apropå Ahasverus avslutande sentens, skickades i dagarna detta brev två musiker emellan:

"Min dröm är att den klassiska musiken på något sätt skulle återfödas, så att den skulle kunna ersätta alla dessa förskräckliga oljud som dominerar världsmusiken idag, – det är rockmusiken (som jag skulle vilja kalla 'musikhuliganism') och all den moderna atonala musiken, som bara är skräp. Varför måste alla dessa apor och diletanter för att inte säga dårar stå för nästan all ny musikproduktion och ockupera alla scener och ansvara för alla de mest uppmärksammade konserterna (som till exempel de patetiska 'Rolling Stones') medan riktiga musiker, som vet något om musik, har känsla för den och förstår dess känsliga väsen och vikten av dess universella språk, blir ignorerade, trycks ner och tvingas till arbetslöshet, fattigdom och martyrium? Det är inte rätt. Snarare är det ett symptom för tidens fullständiga ruttenhet."

Shakespearedebatten 79: *Sir Francis Bacons betänkliga äktenskap*

Detta är en högst barock historia genom sin anmärkningsvärda bedrövlighet. Varför i all världen gifte sig den då i övre medelåldern varande filosofen och vetenskapsmannen, advokaten och politikern Francis Bacon med en 33 år yngre fru, som på bröllopsdagen fyllde bara 14 år? Den fantastiska förklaringen har framkastats, att den åldrande filosofen tvingades till detta äktenskap av kungen James I med den motiveringen, att kungen till varje pris ville förhindra att Bacon kunde arva tronen, då han skulle ha vetat om Bacons egenskap av oäkta son till drottning Elisabeth. Om Bacon då gifte sig med en ofrälse flicka skulle varken han själv eller hans arvingar någonsin kunna få kunglig arvsrätt. För att demonstrera att han ändå lika fullt var och förblev kunglig skulle Bacon ha klätt sig i purpur till bröllopet, vilket endast kungligheter hade lov till. Varför annars skulle Bacon ha riskerat sitt liv med att trotsa lagen och i kunglig fåfänga klä ut sig i purpur till sitt bröllop? resonerar baconianerna. Emellertid synes Bacon ha gift sig med flickan helt frivilligt då han tycks ha varit förtjust i henne. Det oförklarliga är hur en klok man som Bacon, en ytterst klarsynt realist och realpolitiker, kunde ha väntat sig att ett sådant äktenskap skulle ha kunnat fungera. Så fort flickan blev fullvuxen bedrog hon sin äkta man med Bacons betjänt John Underhill, varför Bacon såg sig föranlåten att i sitt testamente stryka sin hustru så långt det gick. Han kunde inte förvägra henne alla hennes lagliga rättigheter som hans äkta hustru vid hans död, men han förvägrade henne så mycket han någonsin kunde. Hon gifte sig sedan med denna drängen Underhill en eller två dagar efter Bacons begravning. Därefter fortsatte hon så gott hon kunde med att skämma ut sig själv och Bacons namn med att bland annat göra allt vad hon kunde för att slösa bort Bacons återstående egendom.

Detta är tyvärr ett genomgående tema som man ideligen snubblar över i utforskningen av Bacons liv och personlighet. Hans klara förstånd, utomordentliga begåvning, lysande intellekt och sunda visioner synes ständigt ha förföljts av katastrofala misstag, fiaskoartade projekt, märkliga och misslyckade ställningstaganden, en oändlighet av påbörjade arbeten som alla slutat snöpligt i bara fragment, kort sagt, en bana av mest bara fragment och tillkortakommanden och med en slutgiltig ruin typisk för en politiker som gått i fällan av sina egna later. Ju mer man studerar denne Bacon, desto svårare blir det att sätta honom i samband med Shakespeares alltid väl genomförda diktning.

Låt oss studera denna drängen John Underhill närmare. En gren av familjen Bacon bodde i Warwickshire, och Bacons dräng John Underhill synes ha varit släkt med den William Underhill av vilken en viss William Shakspeare år 1597 köpte sitt hem *New Place* i Stratford, ett av stadens finaste hus, för £60. Några veckor efter denna affär blev William Underhill mördad (förgiftad) av sin galne son. Denna William Underhill var styvbror till William Hatton, vars syster Elizabeth samma år uppvaktades träget av Francis Bacon. Även Bacons far Nicholas Bacon hade haft och gjort affärer med Shaksperes far John Shakspeare i Stratford. Således finns där ett samband sedan generationer mellan familjerna Bacon, Shakspeare och Underhill.

Att Bacon på något sätt hade med Shakespearedramerna att göra går inte att bortse från. Det övertydligaste beviset är den lokalt välinformerade pjäsen "Kärt besvär förgäves", (*"Love's Labour's Lost"*) där intima förehavanden inom Henrik av Navarras hov skildras med verklighetsupplevd precision, vilken insyn bara kan ha förmedlats av Anthony Bacon, Francis äldre bror, som var i Navarra då innan Henrik IV blev konung i Paris. Emellertid finns det även belägg för att Christopher Marlowe befann sig i de krokarna då och hade mycket med Anthony Bacon att göra. Till nästa avsnitt av Shakespearedebatten har vi fått det ansvarsfulla förtroendet att få översätta en av de viktigaste skrifterna till svenska från engelska rörande Christopher Marlowes "plötsliga och förfärliga slut", som kanske kan sprida nytt ljus i både Shakespeare- och Marlowemysterierna.

Faktum är att det finns för mycket kopplingar mellan Marlowe och Shakespeare, deras stil och inriktning, för att de någonsin skall kunna separeras. Baconianerna hävdar att Bacon skrev både Marlowe och Shakespeare, men kopplingarna mellan Bacons skrifter och Marlowe/Shakespeares är inte alls lika påtagliga. Det finns idémässiga kopplingar men inga stilistiska alls. Låt oss se om vår kollega Peter Farey kan lösa frågan i nästa avsnitt av denna mångfacetterade debatt.

Succéresan, del 2 : Furstligt bröllop

Giordanos bröllop gick av stapeln i fullt ornat. Han hade hyrt en fantastisk medeltida patriciergård för ändamålet, som nu användes som restaurang för mycket storslagna fester. 92 gäster var inbjudna, och menyn var allomfattande, särskilt beträffande dryckesdetaljen. Inte bara olika aperitiver serverades av alla de sorter i alla regnbågens färger från alkoholfritt till stenkrossarstyrka, utan man fick även gotta sig i traktens allra finaste viner, både vitt och rött. Achille provade tre röda viner och fyra vita medan jag tacksamt höll mig till det pålitliga Valpolicella (rött). Tilltugget hörde till saken, och man kunde äta sig mätt på bara allt tilltugget. Så höll man på och minglade i två timmar och skaffade sig massor av nya intressanta vänner tills det var dags att gå till bords. Vi i klanen placerades vid bordet närmast brudparets hedersbord. Det var åtta runda bord med i runt tal tolv personer vid varje. Den första varmrätten var en risotto, som man kunde få påfyllning till, med rött vin (*Lugana Ca' dei Frati*), som följdes av en rätt med tre små fina pannkakor serverade som små påsar med smakfullt innehåll med mera rött vin (*Agricola Ca' dei Frati*), därefter följde en kötträtt med lammstek och äggplanta med rött vin (*Valpolicella Classico Bonacosta*), varefter man fick resa sig och gå till ett annat rum med en enorm ostbuffé med dessertvin (*Passito di Pantelleria*), varefter följde den stora bröllopstårtan med mousserande vin (*Recioto spumante Maximilian*) med kaffe efteråt med grappa om man behagade. Hela bröllopsbanketten tog bara sex timmar.

Den hade föregåtts av bröllopsceremonin i kyrkan, som alla kvickt glömde inför kalaset och som efteråt framstod som något oväsentligt. Musiken var anspråkslös men väl vald – Mendelssohns bröllopsmarsch, Schuberts Ave Maria, Schumanns Träumerei, Händels Largo ur "Xerxes" och "Love is a Many-Splendoured Thing" från 50-talsfilmen med William Holden och Jennifer Jones.

Men det mest imponerande med bröllopet var den miljö som hade utvalts. "Villa Mattarana" var en 1200-talsgård som byggts till under seklerna, där ingick en förtjusande liten kyrka från 1700-talet, och festsalarna var enorma med högt till taket. I varje sal fanns en stor öppen brasa i öppna kaminer som var så stora att man kunde gå in i dem. Dessa fungerade förträffligt. Trädgården var väl skött som en typisk renässanssträdgård med parklandskap och oändliga trädgårdsgångar. Man behövde inte sakna motion på ett ställe som detta, utan man kunde gå ut och lufta sig hur mycket som helst mellan varven och rätterna.

Det enda smolket i glädjebägaren var att det började regna. Brudparet hade tänkt låta fotografera sig vid Piazza delle Erbe, men fast det regnade gjorde de det ändå. Vi hade planerat att efter bröllopsmiddagen ha någon sorts nachspiel ute på stan, men det projektet regnade bort.

Dagen efteråt var däremot desto vackrare. Jag tog en promenad in till staden på förmiddagen och mötte då brudparet på Via Mazzini. De skulle bara hem från morgonpromenaden, ha lunch och sedan resa iväg på sin bröllopsresa till Brasilien, till Rio de Janeiro, Bahia, Manaus, Iguassúfallen och till någon okänd ö utanför kusten under sammanlagt tre veckor. Hans syster hade på sin bröllopsresa rest till Sharm el Sheikh på två veckor, deras föräldrar hade firat sin smekmånad i Ligurien och på Korsika, och deras föräldrar (Ida och Achille) hade firat den i Bardolino mitt under pågående bombanfall 1944. Tiderna förändras.

Med Achille och Ida tog vi en liten tur uppåt bergen under eftermiddagen till ett ställe som hette *Boscochiesannuova*, som skulle vara regionens pärla. Det var förvisso ett vackert ställe, men när vi kom dit regnade det och haglade det, och snön låg ännu fläckvis kvar. Det var övertydligt att våren ännu hade långt kvar till sin ankomst. Temperaturen var 10 grader. Detta intressanta turistställe skröt också med den påfallande förekomsten av inte ett enda hotell. Det enda som en gång fanns (vid torget och kyrkan) hade stängts för att byggas om till bostadsrätter.

Nere i Verona sken dock solen, och jag tog en kvällspromenad nedåt staden och stötte då ihop med Paolo och Gabriela, brudgummens föräldrar, min småkusin och hans hustru. Vi gick tillsammans upp till pilgrimskyrkan *Nostra Signora di Lourdes* ovanför staden och tog sedan en glass tillsammans. Paolo pekade ut för mig en nyplanterad cypress på slutningen mot botaniska trädgården. Denna cypress var mycket grönare än alla andra cypresser och stack tydligt av från alla andra. Ändå var den fullvuxen och nyplanterad. Det var en ny italiensk uppfinning. I själva verket var det en antenn, som sålunda doldes i denna förklädnad av en konstgjord cypress. Hellre en vacker cypress, om den så var mycket grönare än alla andra, än en ful och avskräckande antennmast.

På kvällen visades en italiensk biografisk film om förra påven Johannes Paulus II. Den var väl gjord och uppvisade underbara skådespelare och väl vald musik och hjärtsönderslitande scener från andra världskriget. Det var intressant att följa en blivande påves utveckling från underjordisk skådespelare med försänkningar bland motståndsrörelsen och judarna mot tyskarna och hur en god väns martyrskap som katolsk präst definitivt lockade honom in på den prästerliga banan. Han förblev en motstånds- och frihetskämpe hela livet, vilket gjorde hans val till påve kanske till 1900-talets lyckligaste påveval.

(forts. i nästa nummer)

Dröjsmålsresan, del 11 : Flykten från Athen.

Min värd var beundransvärd. När jag kom tillbaka efter frukosten var hans uppsyn inte den gladaste, och han hade inga goda nyheter. Han hade undersökt saken, men tydligen var de båda som sovit i samma rum som jag oskyldiga. Det hade varit natten mellan lördag och söndag då vad som helst kan hända i Athen. Han kände sig dock ansvarig för det inträffade och ville gärna gottgöra mig så gott han kunde. Han föreslog att ersätta mig med 70 Euro ur egen ficka medan han inte kunde ersätta de 300 kronorna. Jag accepterade förslaget.

När vi sedan undersökte brottet fann vi, att tjuven måste ha sträckt in armen genom fönstret, halat ut min jacka från stolsryggen bredvid min säng där den hängde, undersökt fickorna, hittat plånboken i innerfickan, tagit hand om kontanterna och låtit allting annat vara, som en professionell ficktjuv, lagt tillbaka plånboken i innerfickan och hängt tillbaka min jacka genom fönstret. Det kunde inte ha gått till på något annat sätt. Fönstret gick ut till korridoren mot toaletten, varifrån vem som helst kunde se in i hela rummet. Det hade kunnat vara en toalettbesökare från gatan mellan 1 och 7 under natten. Vandrarhemmet var öppet för alla hela dygnet.

Det var storartat av min värd att alls bekymra sig om att gottgöra mig ur egen ficka. Bara gesten var föredömlig och värd all rekommendation även om det inte täckte hela förlusten. Därmed hade jag bara förlorat 300 kronor, vilket kunde betecknas som en oförutsedd extra utgift under resan. Sådana inträffar alltid.

Det var en gudomlig dag i Athen denna söndag den 10 april med strålande värmande solsken och klaraste tänkbara luft. Det kunde inte bli bättre.

Jag och doktor Sandy hade vår sista lunch tillsammans. Jag berättade för honom om mina intryck av Ringo och dennes apokalyptiska föreställningar. Han suckade och sade: "Vad kan vi göra? Dricka vårt vin och fortsätta som om ingenting hänt och som om ingenting höll på att hända och hoppas att allt skall kunna fortsätta så länge som möjligt. Tsunamin i Indonesien vid jul var bara en parentes. Jordbävningarna i Japan är alltid bara parenteser. Mänsklighetens parasitism på naturen är bara en parentes. Det enda man kan göra är att hålla sig oskyldig som individ och, som din vän Ringo tydligen gör, aldrig tröttna på att kritisera och bekämpa den ansvariga överheten som den förskräcklige presidenten Bush i hans astronomiska dumhet och enkelspårighet och den reaktionära autokratiskt strävande Putin som om Stalin inte varit tillräcklig och den förfärliga regimen i Kina, som är den enda i världen som hotar med öppet krig och det mot Taiwan, en liten oskyldig och helt harmlös demokrati, och det i egenskap av inte bara världens största diktatur utan först och främst i egenskap av världens största nation med sin femtedel av mänskligheten. Vi får aldrig tröttna på att bearbeta och klaga på den ansvariga överheten. Därvidlag är jag helt överens med din vän Ringo om hans ensidiga anarkism. Vår kritik måste först och främst gälla EU och dess hantering av världsproblemen, som faktiskt är dess enda hopp idag om kanske någon förändring till det bättre. Euron håller på att bli världens starkaste valuta, i förbund med pundet är de oslagbara, medan Bush gör sitt bästa för att hela tiden äventyra och skottskada dollarn. Han är mycket värre än en skurk. Han är en byfåne som av storhetsvansinniga vettvillingar anförtrotts den högsta makten i världen bara för att kunna styra den genom honom."

"Och påven?" frågade jag.

"Påven var en stackars senil gammal gubbe som bara menade väl men inte kunde göra mycket mer efter att ha åstadkommit östblockets fall genom *Solidarnosc* och Walesa, vilket var klart redan innan han utsattes för sitt attentat 1981. Efter det kunde han knappast mer än fortsätta resa runt och hälsa på folk och bara hänga med utan att kunna göra något själv. Påvens huvudsakliga betydelse var det faktum att han blev påve i egenskap av öststatare och antikommunist, och det

var han helt oskyldig till själv. Han valdes, och därmed blev han en av historiens viktigaste påvar men knappast den störste om dock avgjort en av de mest kontroversiella.”

Han såg alltså påven mest bara som en historiens marionett, en träkarl som bara råkade finnas där och som bara fick betydelse för att han fanns där, en pusselbit som fyllde ett viktigt tomrum i historien och bidrog till framtoningen av en bild som annars dröjt med att bli klar i kanske ännu tjugo år. Påven spelade en viktig roll, men det var rollen som var viktig, inte personen.

Jag berörde inte alls incidenten i mitt vandrarhem med honom. Det var han som en gång rekommenderat San Remo åt mig, som då var Athens billigaste värdshus, men det var det inte längre efter hela Athens fatala modernisering i och med olympiaden i somras, som polariserat hela samhället betydligt genom ökade levnadskostnader och utslagning. Egentligen hade incidenten bara resulterat i ett kvickare avsked från Athen – hade det inte hänt hade jag stannat längre. Nu lämnade jag Athen i sorg som en orättvist skymfad älskare, som dock varit Athen trogen i så många år, och så blir man sårad när man sover. Det hade aldrig hänt förut någonstans. Man kan alltså inte ens längre gå till vila utan ett hårt grepp om sin plånbok. Girigheten var alltid mänsklighetens första och största synd, då den i regel gav upphov till alla de andra.

(I nästa nummer: *Återblick och reträtt.*)

Jubileumsresan, del 6 : Fullt upp i Almora

Det var inte så lätt att lämna Ranikhet som jag trodde. Jag satsade på bussen klockan 10 och passade före det på att bese resten av staden. Hela övre delen av staden består av en vidsträckt park där postkontoret utgör centrum medan andra byggnader, såsom hotell och bostäder, villor och militärklubbar, ligger kringspridda i parken. Ranikhet är tillhållet för Kumaonregementet, varför hela staden är militärområde. Allt är exemplariskt väl skött, så att hela staden, alltså parken, är som en botanisk trädgård. Detta ger hela staden en unik prägel av fridsamhet, fastän det är en militärstad, som man svårigen finner någon annanstans.

Klockan 10 satte jag mig i bussen. Halv 11 bestämde chauffören att den inte skulle köra, då det var för få passagerare. I stället raggades jag upp av en jeep, som också var svårfylld. Klockan 11 bestämde chauffören sig för att inte köra till Almora. Vi fyra som behövde komma dit fick finna en annan jeep. Vi fann en annan jeep. Efter en halvtimme bestämde sig även den jeepen för att inställa sin framfart. Vi blev tillsagda att ta bussen i stället.

Just då hade det faktiskt kommit in en ny buss som skulle till Almora. När jag satte mig i den klockan 12 tänkte jag, att om denna också inställs stannar jag kvar i Ranikhet. Men den fylldes faktiskt och körde iväg men oändligt långsamt.

På halva vägen blev det dessutom ett rastuppehåll på en halv timme för te. Det betydde, att man inte kom fram till Almora förrän klockan 3. Därmed hade bussresan på 4 mil tagit 5 timmar, från det ögonblick jag lämnat hotellet.

Ranikhet hade den morgonen uppvisat det bästa vädret sedan jag lämnat Dharamsala. Alla bergen framträdde tydligt i strålände klarhet. Det var nu man skulle ha varit i Joshimath och Kausani. Det varma vädret var nästan som ett hån mot vad man hade gått igenom.

I Almora fann jag till min glädje mitt gamla anrika hotell Kailash fortfarande oföränderligt i samma skick som från 40-talet med den 87-årige ägaren herr Shah vid oförminskad vigör och lika alert som alltid. Inget hade kunnat glädja mig mera.

Min vän herr Kandpal hade ändrat sin affärsverksamhet något, så att han nu mest sålde konfekt igen. Vi hade en gedigen pratstund i vanlig ordning, men magen skrek på mat efter den påfrestande femtimmarsresan.

Jag försökte söka upp det underbara ställe där jag tillbringat en så angenäm eftermiddag med det unga österrikiska paret som skulle bli trädgårdsarkitekter för två år sedan, och efter en gedigen men underbar vandring kom jag rakt på stället, som hette *Pugmark*. Ägaren kände inte igen mig, men jag kände igen honom. Det var fortfarande vackert och varmt, och på terrassen ovanpå kunde jag njuta av en fullödlig lunch med tomatsoppa, *parantha* och te. Som sällskap hade jag ställets enda andra gäst, en ung engelska från London, som också kom till Indien bara för att vandra i bergen. Vi hade mycket gemensamt, och vi tillbringade där resten av den underbara och minnesrika eftermiddagen, innan jag måste gå ner igen till herr Kandpal, som lovat bjuda mig på te. Fastän jag

kommit så försenad fram till Almora hann jag med hela programmet. Allt klaffade, och alla gamla vänner och ställen fanns kvar.

Dessutom ankom till Kailash till kvällen ingen mindre än Paul Patrick Cullen från Irland, bildkonstnär verksam i Köpenhamn. Han visste allt om Indien då han regelbundet rest omkring i landet sedan 1984. Hans nuvarande vistelse skulle omfatta fem månader. Likväl hade han bara allt som allt gjort 14 indiska resor medan denna var min sjuttonde, så vi stod på mer eller mindre samma nivå. Detta bäddade för intressanta samtal och diskussioner för resten av kvällen.

Hos mr Shah på Kailash bodde också en fransk familj med fyra barn. Jag hoppades få se dem till middagen, men det blev inget av med det. En ung israeliska bodde också där, men hon tålde varken ris eller något gjort med mjöl, så hon kunde nästan inte äta någonting. Hon kände sig ensam och siktade på att söka upp andra israeler vid Kesaar Devi, där, som Paul sade, alla drogrökare höll till.

Pauls syn på Indien var en irländares – allt var engelsmännens fel, ingen hade gjort mer skada där än de, de hade avsiktligt vållat alla Indiens hungerkatastrofer (liksom Irlands), de hade utsugit Indien och förintat hela dess kultur med att uppbära de skatter som tidigare maharadjorna uppburit och därmed avlivat alla musiker, konstnärer, poeter och diktare, då engelsmännens enda intresse i Indien hade varit att tjäna pengar. Naturligtvis hade han delvis rätt, men hans syn var dock ganska vinklad och ensidigt irländsk. Engelsmännen hade inte etablerat sig som dominerande makt i Indien förrän under 1700-talet. Före dem hade fransmännen försökt lägga det under sig och före dem portugiserna, och före dem hade muslimerna förstört alla tempel i hela norra Indien för att tvångsinföra islam. Något sådant hade engelsmännen aldrig gjort som respektfullt vägrat ha något att göra med Indiens religioner. Engelsmännen hade lyckats sammanföra hela Indien med Ceylon, Pakistan, Burma och Kashmir till en enhet, varmed Indien hade kunnat organiseras och bringas sin bästa och stabilaste ordning sedan kung Ashokas tid två århundraden före Kristus. Engelsmännen hade byggt vägar och broar och järnvägar över hela Indien och infört en fungerande enhetlig administration med rättsväsen, lag och ordning och slutligen kunnat lämna ifrån sig världens största fungerande demokrati, som hållit sedan dess. Kort sagt, allt vad engelsmännen gjort i Indien var inte helt fel. Som alltid när det gäller stormakters dominans hade denna varit på gott och ont, och man kan aldrig ensidigt framhäva bara medaljens baksida.

Jag försvarade inte engelsmännen mot honom, men mr Shah gjorde det energiskt, som dock varit aktiv politiker och filantrop i Indien sedan självständigheten och som med en viss erfarenhet kunde hävda att Indien var tryggare och bättre ordnat under engelsmännens tid. I egenskap av hindu med 60 års erfarenhet av Indiens politik och problem var han som auktoritet ovedersäglig.

Däremot kunde jag ge Paul mera rätt i hans syn på de monoteistiska religionerna judendom, kristendom och islam som absurda och psykotiska medan både hinduismen och buddhismen då var mera mänskliga, rimliga och rationella. Jag föredrog buddhismen som filosofi mot alla andra religioner och menade, att om buddhismen var en religion var det den enda religionen som var helt fri från vidskepelse.

I anslutning till detta måste jag dock fälla en vemodig betraktelse. Engelsmännens kyrkor står kvar i Indien men är av naturliga skäl på tillbakagång. Det fanns tre kyrkor i Ranikhet av vilka två var omgjorda till väverier. Den tredje var katolsk men verkade övergiven – den var låst och svårtillgänglig, och inga anslag tillkännagav någon gudstjänstordning. I Manali hade jag sett den engelska kyrkogården begravas levande under slumbaracker. Även i Almora fanns en gammal kyrka, men även den verkade övergiven och mossbelupen ehuru alla fönster var hela. Det kanske fanns en anglikansk församling men säkert inga präster.

Det brukade finnas ett klocktorn i Almora som engelsmännen byggde 1849 och som bar som devis: "Arbeta som om du levde för evigt, men dyrka livet som om du skulle dö idag." (fri översättning av: "*Work as if thou hadst to live for aye, Worship as if thou wert to die today.*") Klocktornet är rivet och ersatt av ett annat enklare utan devis, där det bara står en tillägnan till folket i Almora 1971. Men mr Shah har i sitt hotell Kailash satt upp den gamla brittiska devisen.

Det är patetiskt att de västerlänningar som kommer till Almora idag (och över huvud taget till Indien) mest har rykte om sig att de kommer för att droga sig. Det hör till normaliteten att en västerlänning (som inte är för gammal) knappast kan visa sig i Indien utan att bli erbjuden hasch. Det är ännu mera markant i Nepal. I Almora håller en västerländsk koloni till uppe vid Kesaar Devi, ett berg med ett tempel dit Swami Vivekananda (1863-1902), teosofernas indiske gunstling, brukade komma för att meditera. Kullen har rykte om sig av att vara ett andligt kraftcentrum.

Dock upptäckte Timothy Leary på 60-talet den rikliga förekomsten av vild och god hasch omkring Almora, varefter det bildades en bestående hippiekoloni här, precis som kring Manali. Kort sagt, det var bättre ordning på engelsmännens tid.

(I nästa nummer: *Skadeslös i Naini Tal trots allt.*)

Lycklig resa med komplikationer, del 8 : Fast i Keylong.

När jag punktligt infann mig vid busstationen för att komma vidare till Leh visade det sig att det inte fanns några platser kvar: den enda bussen var fullbokad. Därmed var man hänvisad till 24 timmars extra exil i Keylong. Att det var dåligt väder gjorde inte saken bättre.

Till kvällen ankom Leh-bussen och förde med sig ett ungt trevligt italienskt par, som tog in i mitt härbärge i brist på andra och hamnade i min sovsal. Fastän de var uttröttade efter den 36 mil långa bussresan från Leh med tre pass på mellan 4800 och 5300 meter under 12 timmar hade vi en gemensam middag och trevligt hela kvällen. De stod inför slutet på sin resa (efter 40 dagar) medan jag stod på tröskeln till Ladakh. De hade gjort det bästa möjliga av sin resa och verkligen organiserat den väl trots dåligt väder i juli. Manalivägen hade stängts efter snöfall och jordskred, varvid 100 människor strukit med, och även vägen Srinagar-Leh hade varit blockerad av snöskred. Men väl i Ladakh hade de hyrt en vespa och haft sin bas i Alchi (i mitt favoritställe Choskor) och sedan med vespan kört omkring överallt men tyckt bäst om Lamayuru, liksom jag. De var tvilling själar med mig, bodde i Milano och hette Pietro och Patrizia. Synd att man bara fick träffa dem en enda kväll. Det kändes som att jag fick avlösa deras verksamhet i Ladakh.

På morgonen klockan 6 gav de sig iväg med dagbussen till Manali, varifrån de skulle direkt med nattbussen till Delhi, varifrån de skulle direkt vidare till Bombay för att ta flyget hem. Min sovsal skulle erbjuda den sista säng de skulle få sova i på fem dagar.

Efter frukost begav jag mig upp till det anrika klostret Khardung, där det stora konventet ägde rum. Den store laman från Bhutan syntes inte till, men gompan var fullspäckad med folk, man kunde inte komma in med ett rakblad mellan leden, och utanför klostret var det nästan förberett som för en kalachakra med en väldig talartribun framför vilken alla bygdens människor låg lägrade. Det var nästan som en Saka Deva-festival, och stället var nästan lika svårtillgängligt som Tarboche vid Darchen i Tibet. För att ta sig hit måste man ta sig ner längs krångliga stigar 500 meter ner från Keylong över floden och lika högt och brant upp på andra sidan. De flesta gjorde det till fots. Laman var Drukhp Rinpoche, ursprungligen från Tibet men verksam i Bhutan.

Ett annat kloster låg rakt upp från Keylong, vilket jag också begav mig till efter lunch. Det var den här gången bara 300 meter upp, men det räckte. Även detta klostrets läge (som alla klostrens i Himalaya) var häpnadsväckande vackert, och det lönade sig att bege sig dit fastän alla munkar hade rymt fältet för att bege sig till Khardung och Bhutans lama på andra sidan. Detta kloster, Shushir, var därför låst, men då vädret blev vackrare var utsikten minsann skäl att bege sig upp dit ändå.

På eftermiddagen gällde det att äntligen försöka få en bussbiljett till Leh. Det var nervöst, ty man bad mig hela tiden återkomma efter en halvtimme. Tydligt blev alla passagerare behandlade på samma sätt. Slutligen fick jag min biljett, och det visade sig att jag blivit den trettonde passageraren.

Det var dock inte så illa som det som två unga fransmän från Marseille fick på sin lott, nämligen att få sitta längst bak och skumpa hela vägen till Leh. En ung polska från Katowice kände sig också illa behandlad då hon fått plats nummer 9, vilket inte var vid något fönster. Hon anade inte vilken god plats hon hade fått i jämförelse med fransmännens.

Vi firade tillsammans alla fyra den kvällen det faktum att vi alls kommit med. De två fransmännen hade dagen innan kommit med nattbuss från Amritsar till Manali och hit till Keylong samma dag. Nu skulle de upp före klockan 5 kommande morgon, så det blev nog inte mycket sömn för dem den här natten heller. De tog prospektet med gott mod och bjöd på *Pastis*, vilket de menade att måste göra vilken resa som helst framgångsrik. Det låg mycket i detta.

Över huvud hade det varit ett enastående festligt moment, denna ofrivilliga väntan i Keylong med Drukhp Rinpoche från Bhutan på besök förkunnande ett viktigt universellt budskap för hela världen om fred och samarbete, med hela bygden kommandes hit från när och fjärran uppladda och festsinnade med hela familjer och släkter i släptåg och med utomordentlig högtidsyra över

hela den lilla staden. Hade jag inte blivit kvar mot min vilja hade jag missat alltsammans och inte ens hunnit besöka den anrika 900-åriga gompan i Khardung, en gång huvudstaden för hela Lahaul. Kort sagt, det är mycket man missar om man inte råkar illa ut.

Polskan Martina var på en två månaders resa för att avsluta ett akademiskt antropologiskt arbete om Tibet medan fransmännen bara hade en vecka på sig i Ladakh. Somliga gör det ordentligt medan andra åtminstone hinner med det värsta. Dock hade vår Ladakh-séjour åtminstone haft den bästa tänkbara inledning. Det gällde att bara inte sova över bussen klockan 5 den kommande morgonen.

(I nästa nummer: *Framkomst: Leh.*)

Regnflykten, del 18 : Mörk dramatik i Leh.

Att lämna Lamayuru var svårare än väntat. Vi steg upp 6, var färdiga med våra bagage 7, intog frukost och gick ner till busshållplatsen klockan 8. Många väntade där redan. Det var inget annat att göra än att bara vänta.

Det fanns ju numera två vägar till Lamayuru, en som gick ovanför byn och den nya som gick strax under vårt hotell. Ingen tycktes veta säkert vilken buss som skulle ta den övre eller den nya vägen, men alla vi frågade lutade åt det senare. Men faktum var att ingen buss kom, varken den övre eller den nya vägen.

Vi väntade i två timmar som blev tre. Där var även flera som väntade på bussen till Kargil och Srinagar, och de blev allt osäkrare ju längre det led. Till slut gick de upp till den övre busshållplatsen. Ganska snart därefter såg vi deras buss komma den undre vägen. Vi kunde bara hoppas att de skulle kunna fånga den.

Samtidigt fick vi veta att en bro hade brustit på Kargilvägen och att det därför inte skulle komma några bussar idag. Det betydde även, att alla de som reste med fordon mot Kargil skulle fastna på vägen. Detta började bli tjatigt. Vart vi än reste kollapsade broar och stängdes vägar, som om hela Indien höll på att upplösas rent fysiskt. Vi hade då väntat i tre timmar.

Vi lyckades värva en taxijep för 1200 rupier. En mexikanare var lika strandsatt som vi, han fick gärna följa med oss, så vi var sex som delade på taxin, 200 per person eller 40 kronor för 60 kilometer.

Så lyckades vi då snabbt komma fram till Alchi trots allt, men flugorna där var ännu förfärligare än någon annanstans. Jag träffade min gamla värdinna, och vilken tur vi hade! Hon skulle precis resa bort på en veckas semester, så hon hann precis ta emot oss och ge oss våra rum samt bjuda på te innan hon måste åka.

Mycket hade förändrats i mitt gamla älskade Choskor. Huset hade tillbyggts med en stor matsal på bekostnad av trädgården, och flera nya rum hade kommit till på övervåningen. Annars verkade Alchi vara helt sig likt.

Värden kom hem till kvällen, och det blev ett hjärtligt återseende. Vädret var inte det bästa, men mina italienska vänner var ändå överväldigade av stället skönhet, och här kunde de äntligen få utlopp för sina kulinariska böjelser. På hotell Lotsava, det bästa matstället i Alchi, kunde de frossa i alla sina indiska favoriträtter och därmed avsluta sin påtvingade tre dagars fasta. Vi hade en lunch till på Lotsava att se fram emot.

Det gick två bussar från Alchi till Leh, en halv åtta på morgonen och den andra 15.45 på eftermiddagen. Vi beslöt att stanna en natt och sedan ta eftermiddagsbussen. Jag visste med säkerhet att Alchisyndromet även skulle drabba italienarna: att de ofelbart skulle ångra att de lämnat Alchi för tidigt.

På Choskor bodde också ett stökigt gäng israeliska motorcyklister, som envisades med att ha sin egen musik med sig in i matsalen, en CD-spelare med högtalare med ensidig elgitarmusik. Jag försökte påpeka för dem att kökspersonalen hade sin egen musik på i köket och att det därmed uppstod korseld, vilket israelerna struntade i. Inte ens på flykt från civilisationen i avlägsnaste Himalaya kan man alltså få vara helt i fred för den västerländska hårdrockens skräckhjärntvätt.

Vi hade det dock underbart i Alchi, och italienarna var i paradiset. Inte bara var Lotsavas restaurang förverkligandet av alla deras högsta kulinariska drömmar, utan dessutom fanns det en marknad i Alchi för konsthantverk, där det förekom så talrika och underbara frestelser i form av utsökta små konstverk, att de fullkomligt förköpte sig. Men de var hänryckta och saliga.

Tyvärr fick jag inte mera träffa min käre vän värden, men vädret tycktes äntligen bättra sig. Denna dag (den 12 augusti) var kanske vår allra vackraste, och det var fyra mycket nöjda italienare

som på eftermiddagen satte sig i bussen med mig för återfärden till Leh, som endast jag visste att skulle bli svår – kontrasten mellan Alchi och Leh är alltid traumatisk.

Ett annat orostecken var de massor av jeepar som blockerade vägen från Alchi. Denna fridfulla ort var fullkomligt översvämmad av jeepar, och några lokala förmågor fick lyfta bort en för hand (8 händer) för att den lilla minibussen alls skulle kunna komma ut från Alchi.

Våra värsta farhågor överträffades när vi kom fram till Leh. Staden var dränkt av turister. När vi kom fram uttröttade och hungriga efter den 3 _ timmar långa bussresan drällde även Lung Snon av turister, och vi hade ingen chans. Vårt goda värdfolk gjorde sitt bästa för att lösa situationen. Jag fick mitt gamla rum, Francesco och Silvia fick det sista rummet med dusch, men för Silvia och Sergio fanns det bara ett litet rum med en säng. De frågade om de kunde få en extrasäng installerad. Tyvärr fick en sådan inte ens plats. Jag föreslog att Sergio skulle dela rum med mig för en natt, ty till nästa natt skulle alla de franska turisterna som ockuperade vårt hem i Leh tacksamt packa sig iväg, men av trötthet, nervositet och den påtagligt mycket sämre luften i Leh (vi hostade plötsligt alla) förlorade Sergio behärskningen och all flexibilitet. Jag hade aldrig sett honom sådan. Han var en klok och sansad psykolog, den idealiska vännen och reskamraten, men här i denna krissituation tog det italienska temperamentet över. Han förolämpade vår värd och kallade enmansrummet "ett rum för hundar" och ville inte ta reson eller lyssna till alternativa lösningar eller visa någon god vilja eller det nödvändigaste av allt i Indien: att visa sig förmögen till att improvisera. Han var därvidlag precis som en bortskämd israelit. Vår värd hade inget att göra än att be honom söka ett annat härbärge. Både han och jag var lika ledsna som Sergio och Silvia.

De hade så sett fram emot en varm dusch, en skön säng, ett vackert rum och, framför allt, vår värdinnas goda mat, och detta fördubblade traumat för våra stackars italienare. Jag gjorde mitt bästa för att hjälpa dem i natten på deras jakt efter nattkvarter, men det ena gästhuset efter det andra var fullt. Leh var invaderat av turister. Till slut fann vi en hjälpsam ung man, vars gästhus var fullt, som per telefon kontaktade ett annat gästhus i närheten, som hade plats, dit vi fick bege oss över åkrar och ängar och gårdsgårdar, Sergio och Silvia utan skor på fötterna i bara tofflor, och det var nästan för mycket – att drivas ut i intet i nattmörkret, fördrivna och hemlösa, arga och hungriga, nervösa och förbannade. Men vi fick dem installerade i ett underbart familjehus. Sedan gällde det bara att få dem på gott humör igen. Vi kom överens om att träffas i staden vid tvättinrättningen i centrum (där de hade mycket tvätt att lämna in) efter en stund.

När jag återvände med vår unge hjälpare kom vi att tala om vår förestående Nubrautflykt, och han åtog sig att arrangera allting för bara 1300 rupier per person. Det var goda nyheter.

Jag kläckte dem för våra vänner vid middagen. Efter tvättstugebesöket lyckades vi efter någon sökan finna ett ställe som inte var helt överfullt, där vi lyckades få fram en mycket god middag. Sergio beställde på vinst och förlust en *moussaka*, (vilket jag aldrig sett i Indien tidigare,) som till och med blev en angenäm överraskning för honom. Därtill inmundigade vi flera stora buteljer öl, ("Kingfisher" är det enda märke som duger,) och snart började de sargade och förbittrade andarnas trender vända uppåt igen. Det gick som jag hade hoppats – middagen slutade i bästa tänkbara humör, alla skrattade och var glada igen, och den goda Nubranyheter gjorde susen. Det gällde bara för mig att få alla våra pass till vår unge hjälpare innan det var för sent – klockan var redan halv 11.

Jag lyckades få dem till honom före 11, men han låg då redan till sängs. Klockan tre i natten skulle han hjälpa en grupp av sina gäster till bussen, men han tog ändå vänligt emot mig och presenterade översvallande sitt omfattande trekkingförslag för Nubra. Även där slutade allting i dur, och vi såg fram emot morgondagen.

När jag äntligen kom hem var dörren låst inifrån, och vi måste väcka upp vår gode värd för att alls komma in. Det hör till saken, att det var strömavbrott i Leh denna kväll, vilket är ovanligt. I centrum fanns det generatorer, men för övrigt var hela staden mörklagd som i krigstid. Det var alltså en ovanligt mörk afton i Leh med en ovanligt tät dramatik ytterligare förhöjd av det extrema turistinvasionstillståndet – turisterna behärskade staden, ockuperade alla hotell och alla restauranger, under vilken tyngd elnätet hade kollapsat. Till och med min ficklampa strejkade, så det blev stearinljus vid tandborstningen och sänggåendet.

Plötsligt flammade allting upp. Alla påslagna lampor tändes på en gång. Strömmen hade kommit tillbaka halv 12. Det var bara för de invånare som fortfarande var vakna att gå omkring och släcka omkring sig....

(I nästa nummer: *Fredagen den 13 augusti i Leh.*)

Länstolsresan, del 24: Farväl till Himalaya.

Resan var inte över ännu. Fortfarande väntade överraskningar varje dag och nya möten med nya människor.

Det visade sig att flera utom jag kommit till Dharamsala direkt från Bodhgaya. Min cafévärd vid Triund var från Bodhgaya och berättade, att det numera gick tåg direkt mellan Bodhgaya och Pathankot, Dharamsalas närmaste stad. Jag träffade också en skotska som kommit med just det tåget – hur bekvämt som helst!

Flera fann dock vägen upp till Triund onödigt lång och tidsödande, så de sökte efter genvägar. Jag fick ett tips på mitt värdelösa hotell Akash (där elektriciteten och varmvattnet inte fungerade – tydligen mitt öde på denna resa – det hade ju varit detsamma i Darjeeling, men här var det nu för sent att byta hotell –) om en annan östligare väg upp, som jag beslöt pröva på vägen ner.

Denna väg förde längs med åsryggen från Triund österut ner till några hindutempel åt Shiva och några herdebyar, som dock var helt övergivna. Sedan tog vägen slut, och jag villade bort mig totalt och måste till slut ägna mig åt terrängklättring i djungel och törnbuskar på alla fyra tills jag kom ner till dalen med vattenfallet, som jag omsider lyckades leta mig tillbaka till civilisationen genom, men den genvägen hade kostat mig en extra timme.

När jag kom fram till vägen fann jag ett stort anslag uppsatt av myndigheterna: "Vägen till vattenfallet är i mycket dåligt skick. Gå inte dit."

Och jag såg bakom mig att det inträffat vådliga jordskred överallt längs den höjden öster om Triund. Den vägen var verkligen farlig och hade tydligen svepts bort av jordskreden.

Jag hörde även talas om andra som försökt ta den vägen. Två amerikaner hade precis som jag inte funnit vägen vidare från den övergivna herdebyn och nödgats övernatta i de öde hyddorna utan mat. Två andra mötte jag vid vattenfallet. De var på väg upp och trodde tydligen de kunde ta sig till Triund den vägen, som jag haft en sådan oerhörd möda att ta mig levande ner genom. Jag varnade dem för alla jordskreden och törnbuskarna.

Naturligtvis var det svårt att lämna Himalaya, och aldrig hade det varit svårare, då vädret dessa sista tre dagar i Dharamsala var fullständigt idealiskt. Från Triund kunde man se alla kullarna ner till slättlandet och ända bort till Kullu och Spiti, Kinnaur och Lahaul, trakter som jag ännu aldrig utforskat. Johannes skulle fara till Nepal för att se om han kunde uträtta något där. Jag berättade om mina planer på att nästa år genomföra två Indienresor, en till Ladakh i augusti med mina italienska vänner och en senare på hösten med koncentration på Sikkim och Nepal, som jag redan skrivit till Shekhar om. "Läs och Res" hade inställt sina resor till Nepal på anmodan av UD, så tillståndet där var verkligen inte bra. (Detta var november 2003. red.anm.)

Det återstod för mig bara att göra mina shoppingärenden och fara hem. Två vänner i Göteborg hade beställt var sin Buddha, men de var svindyra överallt, tills jag hittade en undanskymd garderobsbutik förestådd av en muslim, som hade helgdag i morgon och därför ville göra allt för att få några goda avslutande affärer till stånd. Efter mycket schackrande fick jag mina båda Buddhastatyer – större och billigare än någon annanstans.

Vi råkade ut för en jordbävning den sista morgonen. Den ägde rum exakt 4.30. Jag vaknade upp en kort stund innan och kände att något höll på att hända. Så kom stöten. Den varade bara i 3-4 sekunder, men har man varit med om en jordbävning förut känner man genast igen den. Det sägs att jordbävningarna blir allt mera frekventa i Himalaya, och just då bygger man megadammar som den vid Tehri och på Yangtse-Kiang och påstår att de är jordbävningssäkra. Ingenting är jordbävningssäkert. Det är ett som är säkert. Den här stöten var inte hård, men den kändes – kanske 4 på Richterskalan.

Men det var inte det värsta. Precis i skymningen överfölls jag av en så våldsam förkylning, att rösten strök med direkt. Det fanns ingen förklaring. Hälsan hade klarat sig perfekt hela resan, till och med magen hade bara kört med förstoppningar hela tiden, så att man understundom funderat på att tillgripa korkskruv när det gått över tiden efter tre-fyra dagar, men korken hade ändå alltid lossnat utan våld till slut; men denna förkylning var värre. Jag hade två kalla nätter utan säng framför mig, så den hade inte kunnat överfalla mig i ett olämpligare ögonblick. Förmodligen kom den sig av bara vanlig allmän överansträngning och anspänning inför återresan, men den var total med allt på en gång utom feber.

Min sista fika intog jag på den japanska restaurangen, en kopp te med *lemon curd*-kaka, enda stället i McLeod Ganj där det serverades bakelser, men personalen glömde bort mig. Efter 20 minuter ställde jag frågan till värden med min obefintliga rosslande röst varför jag inte fått min

kopp te efter att ha väntat i 20 minuter. Han svarade att de hade så mycket att göra. Jag kunde inte vänta längre då min Delhibuss väntade. Det struntade han i. Jag gick.

Det blev resans kallaste natt. Alla passagerare i bussen var förkylda och satt och kvarkade och roslade och hackade och gav ifrån sig andra odefinierbara gutturala förkylningsljud inpackade i sina sjalar och mantlar och halsdukar och filter som kokonger allihop. Och bussresan gick långsamt. Ideligen var det stopp vid järnvägsbommar, och vi nådde Chandigarh först klockan halv fyra. Vad som räddade mig var min flaska.

Det är något märkvärdigt med den indiska rommen. Ibland smakar den alldeles utomordentligt paradiskt och ibland fullständigt vedervärdigt, samma flaska och sort kan smaka extremt olika, men på hög höjd är den alltid effektiv och i helveteskyla en ren outhärlighet. Jag hade hittills konsumerat en liter whisky och en liter rom på denna resa bara som medicin, vilket var en helt lämplig kvantitet för fem veckor.

Men denna resnatt blev resans värsta, som om finalen nödvändigt skulle få alla tidigare prövningar att framstå som bagateller. Jag lämnade Himalaya i en mardrömsstämning efter en jordbävning genom en skräcknatt av kyla och förkylningsumbäranden och hade helt tappat rösten; men fram till Delhi kom vi där solen gick upp igen trots allt, där jag kunde inta en sista bastant frukost hos tibetanerna på bussterminalen och sedan i all säkerhet ta bussen ut till flygfältet, där jag kunde ta det helt lugnt, inta min sista klassiska indiska vegetariska lunch för resan och läsa mina böcker tills flyget skulle föra mig hem efter midnatt. Jag hoppades att det värsta var över.

(I nästa nummer: *Gatloppet hem – avslutning.*)

Kalender – juni 2006.

- 1 Marilyn Monroe (eg. Norma Mortensen) skulle ha fyllt 80 år.
- 6 Pierre Corneille, Frankrikes förste store dramatiker, fyller 400 år.
Björn Rune Borg fyller 50 år.
- 17 Ken Loach 70 år.
- 20 Catherine Cookson 100 år.
- 22 Sir Henry Rider Haggard ("Kung Salomos skatt") 150 år.
Billy Wilder 100 år (nyligen avliden).
- 23 50 år sedan Gamal Abdul Nasser "enhälligt" valdes till Egyptens förste diktator. Han startade två förödande krig, ödelade Egyptens ekonomi och byggde den etniska och ekologiska katastrofen Assuandammen med sovjetiska pengar.
- 25 Roger Livesey 100 år, brittisk karaktärsskådespelare.
130 år sedan Custer dog med stövlarna på vid Little Big Horn.
- 28 Mel Brooks 80 år.

Göteborg 20 juni 2006.

www.fritenkaren.se

Se även våra bildarkiv på

www.flickr.com/photos/lanciai

